

OKKUPASJONSHISTORIE

To dødsfienders
håndtrykk. – etter 50 år

FORSONING OVER ØSTFRONTEN

DØDSTRIDEN:
To gamle motstandere gir hverandre hånden. Anatolij Rosjkov (t.v.) i Den røde armé og hauptsturmführer Olaf Lindvig i SS-Regiment Nordland i forsoning over de hvitmaltte steinene som markerer hvor fronten gikk gjennom landsbyen Urizk. Her kjempet de begge fra 1942 til 1945.
(Foto: Hans Hvide Bang)

Tilsynelatende bare en gruppe gamle menn på tur. I virkeligheten en historisk reise. Vi Menn var med da 30 norske frontkjempere vendte tilbake til Østfronten ved St. Petersburg. De ville hedre sine falne kamerater og søke forsoning med veteraner fra Den røde armé. Nå vil de reise et monument der.

Tekst:
**EGIL
ULATEIG**

En høstdag i Urizk, en forstad til storbyen St. Petersburg i Russland: Noen meter fra en bred gate hvor husmødre hastet forbi i sitt stressete jag etter dagens brød, og kanskje litt kjøtt, gikk to gamle menn. De fortsatte bort til en rekke med hvite, spisse steiner som løp tvers gjennom en park.

De stilte seg på hver sin side av en stein, så hverandre fast og vennlig inn i øynene og ga hverandre et langt og fast håndtrykk. Et håndtrykk mellom menn.

Den ene var Anatolij Rosjkov, som lever i denne sovebyen til den voksende metropolen. Den andre Olaf T. Lindvig fra Fåvang i Gudbrandsdalen.

Mer enn et halvt århundre har gått siden de stod her sist. Men hadde de raket så nær hverandre den gangen, hadde en av dem, eller kanskje begge, ikke ha kunnet stå her nå.

For da var Rosjkov sersjant i Den røde armé og Lindvig kompanisjef i Den norske legion som kjempet under den tyske Hærgruppe Nord.

De hvite steinene som løper gjennom parken i Urizk i dag, forteller at akkurat her gikk dødslinjen som under Den annen verdenskrig begynte i Kaukasus og sluttet på Kola, og som for alltid er skre-

vet inn i historiebykene under navnet Østfronten. De hardeste kampene i verdenshistorien ble utkjempet ved denne fronten.

Helten og landssviker

Men denne dagen, 29. august 1995, er krigen mellom Anatolij Rosjkov og Olaf Lindvig over. De omfavner hverandre. Det er tid for forsoning.

Det er stor forskjell på de to mennenes liv siden de forsøkte å drepe hverandre i årene fra 1942 til 1945. Rosjkov ble hedret som helt for sin innsats i den store fedrelandskrigen. Lindvig kom hjem til Norge og ble dømt for landssvik.

– Vi var soldater, sier de begge. – Vi forstår hverandre. Det er de som ikke opplevde krigen gru som hater mest og lengst.

De som tror at det var en ensartet skare av krigerske norske ariere som meldte seg som frontkjempere, burde ha møtt opp på Fornebu flyplass for avgang for Aeroflots rute SU 636 til St. Petersburg, mandag 28. august. Det eneste de om lag 30 veteranene hadde til felles, bortsett fra innsatsen på Østfronten, var alderen.

Alvoret og stillheten senket seg over dem da det vesle Tupolev-flyet sank ned fra disen over Finskebukta og gikk inn for landing på Polkava-flyplassen ved St. Petersburg. Akkurat her under oss, i det bølgende landskapet sør for byen, ble Den norske legion satt inn vinteren 1942.

– Der lå Høyde 66", utbryter

en, og peker. – Nå er den bare fyllmasse under rullebanen.

"Velkommen til døden"

Forrige gang Olaf Lindvig kom til Russland, dalt han også ned fra himmelen. Men det var i en tysk Junker 52. Det var februar og 40 minusgrader. Flyene med de vel 1000 norske legionærene var kommet direkte fra Nord-Afrika, og landingen på feltflyplassen ved Luga holdt på å ende i katastrofe.

– Vi ble først forlagt ved det berømte Katarinaslottet, forteller Lindvig. – Jeg husker at russerne skrek på norsk i høyttalere: Velkommen nordmenn, velkommen ut i skyttergravene! Der skal dere møte døden!

Gemyttene roet seg. Men mange av legionærene tilga aldri tyskerne at de brøt løftet om at de skulle settes inn på den finske fronten. I stedet avløste de den spanske *Blau Division* i den sørvestlige sektoren av jern- og blodringen, som fullstendig tok kværetak på Leningrad. Beleiringen varte over 900 dager. Trolig mer enn en million omkom, de fleste av sult.

Det ble stillingskrig i skyttergravene, med små og stundom blodige støt. Det gikk knapt en dag uten skyting. – Første bud var å holde hodet lavt, sier Lindvig, idet vi krysser elven Neva med buss og kjører sørvestover for å lete etter fortiden.

Navnene som dukker opp, er som en krigsdagbok. *Pushkin, Finnskoe Korjova, Urizk, Krasnoje Selo*. De både kjen-

FRONTKJEMPEREN:

De vel 1000 norske legionærene som kom direkte fra Nord-Afrika til St. Petersburg vinteren 1942. De hardeste kampene i verdenshistorien ble utkjempet nettopp her ved Østfronten.

Forts. fra foregående side

ner seg igjen og føler seg i en fremmed verden. De små landsbyene er borte. Opp av skogen og buskene har det grodd enorme boligblokkkomplekser. Men mellom blokkbyene hersker villmarken, og her og der kan vi se noe som minner om skyttergraver og bunkers.

Norsk krigskirkegård

Det de er aller mest på jakt etter, er de døde – sine døde.

Da legionen tok farvel med Østfronten 5. mars 1943, fantes det en egen, norsk krigskirkegård i Krasnoje Selo. Det finnes bilder av den: militære rekker av enkle kors, laget av bjørkegreiner. Til slutt var det 154 av dem. De hadde til og med med seg en egen prest, og norske front søstre stelte gravene.

Russlands jord har for lengst oppslukt det vesle gravstedet, men det skal finnes et slags monument her et sted, blir det sagt. Og oppe i en ås, der gamle kvinner stiller sine grønnsakhager, og geiter beiter, begynner de gamle frontkjempene å lete.

Og nede i bakken, nedgrodd av ugress, finner vi en betongsokkel med et hull i. Anatolij Rosjov og Jurij Lebedev fra Forsøningssenteret nikker også. Her har belgiske frivillige allerede vært og lagt ned en krans.

De gamle krigerne stiller seg nå omkring dette nesten usynlige minnesmerket over deres falne kamerater og tapte sak. De

MINNESNES SLAGMARK:

Norske frivillige i Den norske legion med familiemedlemmer samlet rundt restene av et monument som markerte gravstedet for 154 falne kamerater. Tidligere legionær Einar Saxlund legger ned krans i legionens norske farger. Planen er at det skal reises et minnesmerke over falne frivillige fra mange vesteuropeiske land.

(Foto: Hans Hvide Bang)

har med seg en vakker krans i legionens og det norske flaggets farger.

Einar Saxlund fra Drammen, legionær og pensjonert byråsjef i Finansdepartementet holder en kort tale om fred og forsoning.

"I Faderens, Sønnens og Den hellige ånds navn," avslutter han med beveget røst. Det renner tårer nedover mange gamle soldatansikter.

En ettermiddag er det kransnedlegging på monumentet over de russiske falne i Urizk. Tre skinnende steiner har innhøget over 500 navn. Det er et lite tall i Russland. Frontkjempere Sigmund Knutsen og Røde armésoldaten Anatolij Rosjov går sammen fram til monumentet, og

Knutsen holder en kort tale om hvorfor legionærene kjempet her. Han snakker om Fridtjof Nansen og Vidkun Quisling og deres innsats for Russland. "Vi hatet ikke de russiske soldatene. Vi hatet bolsjevismen." Russerne nikker.

NEI TIL HITLER:

Norske frontkjempere i St. Petersburg ble møtt med russiske opprop som "Ja, vi elsker dette landet!.." og "Forlat Hitlers hær! Gi dere frivillig til fange!"

KRIGSKIRKEGÅRD:

Da legionen tok farvel med Østfronten 5. mars 1943, fantes det en egen, norsk krigskirkegård i Krasnoje Selo med 154 enkle kors, laget av bjørkegreiner.

RESPEKT FOR FIENDEN:

Tidligere legionær Sigmund Knutsen legger ned krans på monumentet over de 540 russiske falne i Urizk. Anatolij Rosjov er i dag formann i det lokale veteranforbundet.

(Foto: Hans Hvide Bang)

For bare fem år siden ville et slikt nikk kostet dem dyrt.

Monument reises?

Det store høydepunktet er likevel festen i en fin, gammel bygning som gjør tjeneste som et slags fritidssenter i Urizk. Et kor av gutter synger, grasiøse piker turner. Vi går inn i et rom som åpenbart er et slags krigsmuseum.

I noen montere ligger gjennomhullede hjelmer og våpen fra begge sider. Det er nesten unødvendig å si at etterpå blir det båret fram store mengder vodka og annen stimulerende drikke.

Talene vil ingen ende ta, og heller ikke skålene. En stram russisk veteran med det mektige brystet fullsatt av utmerkelser synger en russisk sang fra krigen. Det blir overrakt gaver. Alle er enige om at det første, viktige skrittet mot forsoning er tatt.

Det neste skrittet blir mer for-

brødring, og reising av et ordentlig monument i Krasnoje Selo. På trappen er det uendelige avskjeder før vi går inn i bussen.

Herregud, mumler en frontkjemper. – Var vi virkelig villige til å drepe disse karene?

En annen minnes: – En gang tok jeg en russer til fange og ga ham et ordentlig spark i ræva. Det har alltid plaget meg siden.

Det siste kvelden på Hotel Moskva møter vi den russiske offiseren som trolig har best kjennskap til de norske frontkjempere. Han heter Jurij Basistov, oberst og dr. juris, og åpenbart en mann med kontakter helt til topps i det russiske samfunnsnivå.

Men i 1942 var han en ung offiser i Leningrad og spesialiserte seg på psykologisk krigføring.

– Vi visste meget om dere, vi hadde jo overløpere, sier han til Olaf Lindvig. – Men vi forstod ikke hva dere hadde å gjøre her.

Lindvig forsøker å forklare hvorfor en ung mann fra Gudbrandsdalen frivillig endte opp i en skyttergrav utenfor Leningrad under tysk kommando for å kjempe for Norge.

Den gamle offiseren nikker vennlig. Men jeg griper meg selv i å tenke at det kanskje ikke er så innlysende for alle russere. Selv 50 år etter krigen og flere år etter kommunismens fall.

"Ja, vi elsker dette landet!.."

